

Målnummer: T1784-05 **Avdelning:** 2

Domsnummer:

Avgörandedatum: 2007-02-02

Rubrik: Bestämmelsen i 2 kap. 21 § konkurslagen har i mål om betalning enligt lönegarantilagen (1992:497) ansetts tillämplig även på frågan om gammal eller ny lag skall tillämpas när flera konkursansökningar förelegat vid tidpunkten för konkursbeslutet.

Lagrum:

- 7 § och 9 § lönegarantilagen (1992:497)
- 2 kap. 21 § konkurslagen (1987:672)

Rättsfall:

REFERAT

Malmö tingsrätt

T.J. förde efter stämning på staten genom Tillsynsmyndigheten i Skåne län vid Malmö tingsrätt den talan som framgår av tingsrättens dom.

Tingsrätten (chefsrådmannen Lennart Svensäter samt rådmännen Gunilla Zetterberg, referent, och Lars Henriksson) anförde i dom den 23 juni 2004 i själva saken:

Bakgrund

T.J. har varit anställd hos PNB Entreprenad AB (nedan bolaget). Ansökan om företagsrekonstruktion beträffande bolaget ingavs av en av bolagets leverantörer till Malmö tingsrätt den 29 december 2003. Den 30 december 2003 ingav Skånes Provinsbank, Danske Bank A/S konkursansökan mot bolaget. Tingsrätten beslutade den 13 januari 2004 om företagsrekonstruktion och ansökan om konkurs vilandeförklarades i avvaktan på resultatet av rekonstruktionsförsöket. Med anledning av rekonstruktörens hemställan om upphörande av företagsrekonstruktionen beslutade tingsrätten den 3 februari 2004 att företagsrekonstruktionen skulle upphöra. Bolaget lämnade samma dag in en egen ansökan om konkurs samtidigt som det bestred Skånes Provinsbanks konkursansökan. PNB Entreprenad AB försattes senare samma dag i konkurs på den egna ansökan. I beslut den 13 februari 2004 förklarade tingsrätten bolaget vara försatt i konkurs även på grundval av den konkursansökan som Skånes Provinsbank inkom med den 30 december 2003.

T.J:s totala fordran på konkursgäldenären avseende inestående lön m.m. uppgår till 222 077 kr. Konkursförvaltaren har i beslut den 16 februari 2004 tillerkänt T.J. betalning av lönegarantin med 100 000 kr.

Yrkanden

T.J. har - såsom han slutligen har bestämt sin talan - yrkat att tingsrätten tillerkänner honom ersättning enligt lönegaranti med 157 200 kr.

Staten har bestritt yrkandet. För det fall tingsrätten skulle bifalla motpartens yrkande bör staten förbehållas rätt att iakttaga reglerna i 25 § lönegarantilagen såvitt avser uppsägningslön.

- - -.

Parternas talan

T.J. har som grund för och till utveckling av sin talan anfört följande. Det yrkade beloppet avser lön och ersättning som omfattas av 12 § förmånsrättslagen. Sedan den 1 januari 2004 lämnas enligt 9 § lönegarantilagen garanti för ett belopp om högst fyra gånger det vid tiden för konkursbeslutet gällande prisbasbeloppet. Enligt ordalydelsen i övergångsbestämmelserna skall äldre bestämmelser i lönegarantilagen tillämpas i konkurser som har beslutats på grund av ansökan som gjorts före ikraftträdandet. Bolaget försattes i konkurs den 3 februari 2004 på grundval av egen ansökan, vilken lämnades in samma dag. Bankens konkursansökan vilandeförklarades och i detta sammanhang skall bolagets egen ansökan ligga till grund för bestämmandet av lönegarantibeloppet. Konkursen grundar sig således på en ansökan som inkommit efter ikraftträdandet, varför 9 § lönegarantilagen skall tillämpas i den lydelse som trädde i kraft den 1 januari 2004. Tingsrättens avsikt med att i konkursbeslutet ange aktuell fristdag har inte varit att fastslå vilken lagstiftning som skall tillämpas i konkursen, utan endast att ange från vilken tidpunkt aktuella frister skall bedömas. Regleringen i 12 § första stycket förmånsrättslagen innebär att en arbetstagares fordrans förmånsrätt skall bedömas efter vad som är mest förmånligt för arbetstagaren. I det aktuella fallet är inte tidpunkten för ansökan om företagsrekonstruktion det för T.J. mest förmånliga utan i stället bolagets egen ansökan om konkurs. Det föreligger starka sociala skäl att skydda en arbetstagares fordran i en konkurs. Lagändringen den 1 januari 2004 skedde i syfte att skydda arbetstagares fordran. Av förarbetena (prop. 2002/03:49 s. 87) framgår att alltför många arbetstagare tidigare hade lönefordringar som översteg maximibeloppet och att löneskyddet urholkats på ett sätt som varit svårt att acceptera. Det har inte varit lagstiftarens syfte att en borgenär vid en lagändring skall kunna påverka skeendet i en konkurs till nackdel för konkursgäldenärens arbetstagare.

Staten har som grund för och till utveckling av sin talan anfört följande. Enligt övergångsbestämmelserna till ändringen i lönegarantilagen skall äldre bestämmelser tillämpas i fråga om en konkurs som har beslutats på grund av en ansökan som gjorts före ikraftträdandet. På grund av att bankens konkursansökan har bifallits skall käromålet lämnas utan bifall. Malmö tingsrätt har i beslut den 3 februari 2004 bestämt att konkursbeslutet skall, vad gäller frågor som är beroende av tiden för konkursansökan, anses grundat på en ansökan om företagsrekonstruktion som inkom den 29 december 2003. Av 2 kap. 21 § konkurslagen följer, att vid flera samtidigt anhängiga ansökningar skall det vad gäller frågor som är beroende av tiden för konkursansökan anses som om konkursbeslutet har grundats på den ansökan som kom in först. Ansökan om företagsrekonstruktion skall likställas med konkursansökan vid bedömning av frågor som är beroende av tidpunkten för konkursansökan. Då såväl ansökan om företagsrekonstruktion som bankens konkursansökan inkommit under 2003 skall de äldre bestämmelserna tillämpas. Förmånsrätter skall bedömas med hänsyn till den först ingivna konkursansökningen. Lönegarantin är direkt knuten till förmånsrätten, vilket följer av 7 § lönegarantilagen. Käranden har erhållit 100 000 kr ur lönegarantin, vilket var maximal ersättning. Regleringen i 12 § första stycket får endast betydelse vid beräkning av förmånsberättigad lön enligt tremånadersregeln och är således inte tillämplig i förevarande situation.

Domskäl

Den i målet avgörande frågan är om 9 § lönegarantilagen skall tillämpas enligt sin äldre eller enligt sin nuvarande lydelse, dvs. i sin lydelse före eller efter den 1 januari 2004.

I konkursbeslutet den 3 februari 2004 har tingsrätten angett att den s.k. fristdagen enligt 2 kap. 21 § konkurslagen skall vara den 29 december 2003. Den dagen har betydelse för beräkning av frister för bl.a. eventuella återvinningsanspråk men den är inte bestämmande för vilka regler som skall tillämpas i nu aktuellt hänseende.

Frågan om vilka lönegarantiregler som skall gälla får i stället avgöras genom en tillämpning av övergångsbestämmelserna till ändringen av lönegarantilagen den 1 januari 2004. Av dessa bestämmelser (SFS 2003:544 punkten 2) framgår att äldre bestämmelser tillämpas i fråga om en konkurs som har beslutats på grund av en ansökan som gjorts före ikraftträdandet. Förarbetena till lagändringen (prop. 2002/03:49) ger ingen ledning när man skall tolka hur bestämmelserna skall tillämpas i en situation som den förevarande. Enligt tingsrätten får därför en strikt formell tolkning av övergångsbestämmelsens lydelse bli avgörande i målet.

Den 3 februari 2004 försattes PNB Entreprenad AB i konkurs på grund av en egen ansökan, som kom in till tingsrätten samma dag. I enlighet med nämnda övergångsbestämmelse blev genom det konkursbeslutet de nu gällande reglerna om lönegaranti tillämpliga. Det förhållandet att tingsrätten därefter den 13 februari 2004 förklarade bolaget vara försatt i konkurs även på grundval av bankens konkursansökan, som kom in till tingsrätten före lagändringens ikraftträdande, kan inte rimligen innebära att de äldre och för arbetstagarna avsevärt mindre förmånliga bestämmelserna om lönegaranti då - sedan de nya reglerna gällt under tio dagars tid - i stället skall börja tillämpas.

Tingsrätten finner sålunda att T.J. enligt 9 § lönegarantilagen är berättigad till ersättning enligt garantin med 157 200 kr. Käromålet skall därför bifallas.

- - -.

Domslut

1. Tingsrätten fastställer att T.J. är berättigad till ersättning enligt lönegarantilagen (1992:497) med 157 200 kr. Staten har rätt att avräkna vad som har betalats av lönegarantin samt att iakttaga reglerna i 25 § lönegarantilagen såvitt avser uppsägningslön.

- - -.

Hovrätten över Skåne och Blekinge

Staten överklagade i Hovrätten över Skåne och Blekinge och yrkade i själva saken att hovrätten skulle fastställa att T.J. är berättigad till ersättning enligt lönegarantilagen (1992:497) med 100 000 kr med rätt för staten att avräkna vad som har betalats av lönegarantin och att iakttaga reglerna i 25 § lönegarantilagen såvitt avser uppsägningslön.

T.J. bestred ändring.

Hovrätten (hovrättsråden Lars Clevesköld och Marianne Lejman, hovrättsassessorn Ann-Kristin Lidström, referent, och tf. hovrättsassessorn Jörgen Larsson) fastställde i dom den 8 april 2005 tingsrättens dom.

Högsta domstolen

Skatteverket överklagade och yrkade i själva saken att HD skulle fastställa att T.J. är berättigad till ersättning enligt lönegarantilagen med endast 100 000 kr samt att staten skall ha rätt att från beloppet avräkna vad som har betalats av lönegarantin och att iakttaga reglerna i 25 § lönegarantilagen såvitt avser uppsägningslön.

T.J. bestred ändring.

Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, rev.sekr. Åke Söderlind, föreslog i betänkande att HD skulle meddela följande dom:

Domskäl

Lönegarantilagen (1992:497) ändrades den 1 januari 2004 bl.a. så, att den övre gränsen för vad som kan betalas ut enligt garantin höjdes från 100 000 kr till fyra prisbasbelopp.

Övergångsbestämmelserna till lagändringen (SFS 2003:544) har följande lydelse:

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.
2. I fråga om en konkurs som har beslutats på grund av en ansökan som gjorts före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.

Den fråga målet huvudsakligen rör är om andra punkten i övergångsbestämmelserna skall tillämpas strikt efter dess ordalydelse eller med beaktande av 2 kap. 21 § konkurslagen (1987:672).

I 2 kap. 21 § konkurslagen stadgas:

"Om flera konkursansökningar mot samme gäldenär är anhängiga samtidigt och om en annan ansökan bifalls än den som kom in först, skall det vad gäller frågor som är beroende av tiden för konkursansökan anses som om konkursbeslutet har grundats på den ansökan som kom in först."

Bestämmelsen tillkom vid 1975 års ändringar i 1921 års konkurslag. Syftet angavs i förarbetena vara att komma till rätta med en osäkerhet i rättstillämpningen i frågan huruvida återvinningsfrister och vissa förmånsrätter skulle beräknas med utgångspunkt i den äldsta av flera samtidigt anhängiga konkursansökningar, även om en yngre sådan bifölls (se prop. 1975:6 s. 183 f.). Det saknas anledning att ge bestämmelsen tillämpning utanför det område den avsetts reglera.

Den ändring i lönegarantilagen som nu är i fråga har inte någon inverkan på omfattningen av förmånsrätter eller återvinningsfrister. Vad som sägs i 2 kap. 21 § konkurslagen bör därför inte ha någon betydelse vid tillämpningen av övergångsbestämmelserna till lönegarantilagen.

I förarbetena till ändringarna i lönegarantilagen berörs inte närmare frågan om vad som ska gälla för ett sådant fall som nu är aktuellt (se prop. 2002/03:49 s. 83 ff. och 161 ff.). En tillämpning av övergångsbestämmelsernas andra punkt enligt dess ordalydelse motverkar såvitt kan bedömas inte syftet med lagändringen, som var att förbättra löneskyddet vid konkurs.

Vid denna bedömning bör hovrättens domslut fastställas.

Domslut

HD fastställer hovrättens domslut.

HD (justitieråden Johan Munck, Gertrud Lennander, Severin Blomstrand, Ella Nyström och Kerstin Calissendorff, referent) meddelade den 2 februari 2007 följande dom:

Domskäl

PNB Entreprenad AB försattes i konkurs den 3 februari 2004 på grund av en ansökan från bolaget samma dag. I beslut den 13 februari 2004 förklarade tingsrätten bolaget vara försatt i konkurs även på grund av en konkursansökan som Skånes Provinsbank Danske Bank A/S hade gett in den 30 december 2003.

T.J. har i konkursen begärt betalning enligt lönegarantilagen med 157 200 kr, vilket motsvarar fyra gånger det vid tiden för konkursbeslutet gällande prisbasbeloppet. Detta är det högsta belopp som kan utgå efter det att lagens 9 § ändrats den 1 januari 2004. Skatteverket har gjort gällande att T.J. endast är berättigad till 100 000 kr, vilket är det belopp som före den 1 januari 2004 var det högsta för betalning enligt lönegarantilagen.

Nyssnämnda ändring i lönegarantilagen ingick i en större reform angående förmånsrättsreglerna (se prop. 2002/03:49). Såvitt nu är av intresse gjordes ändringar i förmånsrättslagen (1970:979) avseende förmånsrätten för lönefordringar och infördes i konkurslagen en regel om konkursbos ansvar för lönefordringar. I övergångsbestämmelserna till ändringarna i såväl lönegarantilagen som förmånsrättslagen och konkurslagen föreskrivs att lagen träder i kraft den 1 januari 2004 samt att äldre bestämmelser skall tillämpas i fråga om en konkurs som har beslutats på grund av en ansökan som gjorts före ikraftträdandet. Lagändringarna står i samband med varandra; så t.ex. är rätten till betalning enligt lönegarantilagen beroende av att förmånsrätt för lönefordringarna föreligger (7 § lönegarantilagen). De nu återgivna övergångsreglerna bör därför tillämpas på samma sätt beträffande de olika lagarna.

Frågan i detta mål är vilken betydelse det har vid tillämpning av övergångsbestämmelsen att två konkursansökningar, den ena gjord före ikraftträdandet och den andra efter, var anhängiga när konkursbeslutet fattades.

Den situation som uppstår om flera konkursansökningar mot samme gäldenär är anhängiga samtidigt regleras i 2 kap. 21 § konkurslagen. Där föreskrivs för detta fall att det, om en annan ansökan bifalls än den som kom in först, skall anses som om konkursbeslutet har grundats på den ansökan som kom in först, när det gäller frågor som är beroende av tiden för konkursansökan. Följden av denna regel är att det när bolaget försattes i konkurs den 3 februari 2004 skulle, i frågor som avses med bestämmelsen, anses som om konkursbeslutet hade grundats på ansökningen den 30 december 2003. Detta skulle ha gällt även om tingsrätten inte fattat ett särskilt beslut med anledning av den ansökningen. En annan sak, som inte är av betydelse i detta sammanhang, är att den s.k. fristdagen enligt 4 kap. 2 § konkurslagen i detta fall var en tidigare dag, nämligen dagen för ansökan om företagsrekonstruktion.

Genom regeln i 2 kap. 21 § konkurslagen bestäms vilken dag som skall anses vara tidpunkt för konkursansökan i fall då ett konkursbeslut fattas efter prövning av en av flera samtidigt föreliggande ansökningar. Som exempel på fall där denna regel skulle kunna få betydelse hänvisades i lagmotiven (prop. 1975:6 s. 181 ff.) visserligen endast till återvinnings- och förmånsrättsfrågor. Regeln är emellertid generellt avfattad, och det saknas anledning att inte i enlighet med dess ordalydelse betrakta den som tillämplig på samtliga frågor som är beroende av tidpunkten för konkursansökan, och således även på frågan om enligt den nu aktuella övergångsbestämmelsen gammal eller ny lag skall tillämpas.

Eftersom det i enlighet med vad nu sagts skall anses som om konkursbeslutet grundats på ansökan som gjorts före ikraftträdandet av ändringen i 9 § lönegarantilagen den 1 januari 2004 skall äldre bestämmelser tillämpas. Skatteverkets talan skall därmed bifallas.

Domslut

Med ändring av hovrättens dom i själva saken bestämmer HD det belopp för vilket T.J. är berättigad till ersättning enligt lönegarantilagen (1992:497) i dess lydelse före den 1 januari 2004 till 100 000 kr med rätt för staten att avräkna vad som har betalats av lönegarantin och att iaktta reglerna i 25 § samma lag såvitt avser uppsägningslön.

- - -.

HD:s dom meddelad: den 2 februari 2007.

Mål nr: T 1784-05.

Lagrum: 7 och 9 §§ lönegarantilagen (1992:497) samt 2 kap. 21 § konkurslagen (1987:672).

Sökord: Övergångsbestämmelser; Lönegaranti; Konkurs
